

Skolens historie

Jyllands ældste friskole

Øster Jølby Friskole blev oprettet i 1861.

Da vi er Jyllands – og dermed én af Danmarks ældste friskole(r), er det naturligt, at vi interesserer os for skolens historie.

De følgende uddrag er fra artikler i skolens jubilæumsskrift "... hvor grunden blev lagt...", udgivet i 1986 i forbindelse med skolens 125 års jubilæum.

Ved henvendelse på skolen kan artiklerne erhverves i fuld længde.

Friskolens start

1886. Friskole elever med lærer Jens Hansen

De første spirer til friskolen på Mors blev lagt, da Kristen Kold i efteråret 1837 og vinteren 38 var lærer i Øster Jølby. Han blev dog aldrig fastansat i embedet, da amtmanden ikke ville anbefale ham: *"Han er tilbøjelig til sekterisk sværmeri, og beboerne ønsker ham ikke!"*

Mod det sidste protesterede samtlige beboere gennem en ansøgning til Det Danske Kancelli, men lige meget hjalp det, og Kold rejste til Sønderjylland som huslærer.

...I vinteren 1860-61, da Kold havde startet sin højskole på Fyn, rejste to af hans gamle elever fra Øster Jølby derned...Kold sagde til dem, at han syntes,

de skulle se at få en friskole på Mors, og på vejen hjem besøgte de lærer A. N. Dal, der varmt anbefalede den unge, nybagte seminarist fra Jelling, Kresten Nielsen...

...Den 8. oktober 1861 begyndte den unge Kresten Nielsen så at holde skole i en lille stue med stampet lergulv.

Der var 16 spændte børn, der var mødt op. En del af dem havde gået i kommuneskolen, hvor forholdene på den tid ikke var så gode. Det blev en uforglemmelig oplevelse for disse børn at komme i friskolen.

Kresten Nielsen havde nemlig set, at børnene trængte til at blive tøet op og blive sig selv, så han gav sig tid til at tale med dem om ting, de kendte fra det daglige liv derhjemme, og børnene opdagede, at det ligefrem kunne være sjovt at gå i skole.

Børn og spillere på skolegården

Desværre for skolen forelskede Kresten Nielsen sig i datteren fra "Dalen", og da han friede til hende, sagde faderen: *"Vil du have pigen, må du tage gården med."* Han fik begge dele, og skolen måtte se sig om efter en ny lærer..

Katrine Bårstrøm

Portrait of Katrine Bårstrøm.

Katrine Bårstrøm, tidligere elev og mangeårig lærer på skolen, skrev i forbindelse med 100 års jubilæet i 1961 om friskolens start:

Engang i året 1861 var der eksamen i den gamle skole i Øster Jølby. Det gik rigtig dårligt, og præsten sad og så mere og mere misfornøjet ud. Degnen var nervøs, og så blev børnene det naturligvis også. En lille pige skulle stave "Kjøkkentøjet", men hun kludrede svært i det, og det gik ikke de andre børn stort bedre. Omsider tabte præsten tålmodigheden og skændte på degnen i børnenes påhør. Degnen undskyldte sig med, at en del af børnene skulle til at gå i denne her friskole, og nogle af dem havde forsømt skolegangen. Men præsten svarede, at så kunne han have lært de andre så meget mere. Det var det sidste minde, min mor havde fra den skole, hun gik i, til hun var fyldt ti år. Hun var blandt de 16 børn, der den 8. oktober 1861 med stor spænding begav sig på vej til den nye skole. En skole, hvor det ikke var lærebogen og katekismen, der skulle gengives med ord og udtryk, de dårligt nok forstod. Nu kunne de sidde her og snakke og le og være akkurat som hjemme. Snart gik arbejdet med liv og lyst, og de opdagede, at det ligefrem kunne være en fornøjelse at gå i skole. Og det bedste var, når læreren fortalte. Personerne i bibelshistorie og danmarkshistorie blev levende for dem.

Ole Jakobsen

Efter Kresten Nielsens giftermål og dermed bratte afgang fra lærergerningen fulgte en periode med skiftende lærere, der, fremgår det af gamle protokoller, som en del af lønnen bl.a. skulle "have kosten" i støttekredsen, dvs. spise rundt omkring hos elevernes forældre.

1. august 1894 blev Ole Jakobsen ansat som friskolelærer, og skolen oplevede en blomstringstid. Elevtallet steg og nåede på et tidspunkt op på 82, et anseligt antal i betragtning af, at der stadig kun var én lærer.

I det følgende fortæller Frode Jakobsen om sin skoletid på Øster Jølby Friskole. Frode Jakobsen besøgte indtil sin død jævnligt skolen og fortalte gerne eleverne om gamle dage. Citaterne er hentet fra hans bog "Til sidst kommer man hjem". I en anden bog af Frode Jakobsen "Da leret tog form", beskriver han sin barndom og opvækst i Øster Jølby – den kan varmt anbefales.

"Hvor grunden blev lagt..."

1967. Fruentruer Jakobsen med de forskellige søskende. Frode Jakobsen er 4. fra venstre på billedet.

Jeg vender tilbage til dér, hvor grunden blev lagt. Grunden for alt det, som fulgte. Far fortalte for os børn. Om "alt, hvad fædrene har kæmpet, mødrene har grædt", for vort land, for vor frihed – udadtil og indadtil. Det blev levende. Vi levede med. Øjnene lyste.

Nu er jeg en gammel mand. Jeg har været meget rundt i verden – Asien, Sovjetunionen, Strasbourg, New York. Siden de dage i skolen i Øster Jølby har jeg lært mig en del...Grundlaget blev altid stående fast. Ellers blev man ikke et menneske med hold i. Og det grundlag blev lagt i friskolen...Derfor har jeg altid vidst, hvor jeg stammer fra. Talte jeg fra Europarådets pult i Strasbourg, talte jeg fra FN's talerstol – et fint sted for en dreng fra Øster Jølby – jeg vidste det hele tiden: At jeg ikke blot var Danmarks repræsentant, men en dreng fra Mors. Man løb ikke fra det. Og det var godt nok.

For rystede grundvolden, ville også alt det ovenliggende - alt det, som bagefter var bygget ovenpå – komme til at dingle og vakle.

Tankerne går tilbage. Til den skole – til den landsbyverden. Med smil – og alvor. "Derfra min verden går".

Vi gik i friskole hos far. Ikke i folkeskolen. Sådan ville vi ikke engang kalde den skole. "Statsskole", sagde vi. Folkeskole var alt for stort og skønt et navn til den. Det var statens skole. Staten ville bestemme over alting. Men staten skulle holde sine kløer væk fra alt det, som havde at gøre med ånd.

..."Æ fridegn" kaldte nogle "statsskolebønder" min far – en smule foragteligt. Det foragtelige lå mærkværdigvis i "fri" – ikke i "degn". Statsskolelæreren var en rigtig degn. Det var min far ikke. For min skyld ingen alarm. Per Degn i "Jeppe på Bjerget" eller "Erasmus Montanus" var ikke nogle, man ønskede, at ens far skulle ligne.

...Det var en fri skole. Ikke en skole for døden. Ikke en sort skole. Den advarede man mig imod – jeg, som havde så stor lyst til at studere. Måske fik jeg lov engang. Men ingenting var så dødsens kedeligt som "lærde drenge".

En skole for livet. Sådan havde de lært det – både Grundtvig og Christen Kold. Kold havde engang været lærer her i Øster Jølby – rigtignok i det, som kaldtes fattighuset nu. Det gav én en forpligtelse.

Grundtvig havde sagt: Ingen eksamination i åndelige ting. Far gik et skridt videre: Ingen eksamination i nogen verdens ting! Ikke engang i regning. Eksamen var et hæsligt ord. Noget, man kunne kvæle en barnesjæl med. Der var ingen, der blev overhørt og udspurgt til daglig: Om man nu kunne det, vi havde været igennem? Om man huskede det, som far havde fortalt? Eller om man havde siddet og sovet? Også det var vold mod en barnesjæl. Det skulle være lysten og bare lysten, som drev det. Højest kunne far under sin fortælling kaste et spørgsmål ud til hele vor flok under ét. Men så var det alligevel en stolthed, om man var ham, der kunne svare først.

Skolens historie er absolut ikke færdigskrevet med disse indlæg, men vi vil henvise til bl.a. det ovennævnte jubilæumsskrift eller til skolens bestyrelse eller lærere.

Oversigt over skolens placering og udbygninger

Okt.	1861-63	Lille landejendom nord for "Højgaard", Øster Jølby
	1863-64	"Galtrupgaard"
	1864-65	Poulsen Dals gamle gård, Galtrup
Maj	1865	Storstue på "Ballegaard"
Okt.	1865-67	Stue på "Galtrup Højskole" (nuværende Galtrup Efterskole)
	1867-79	Smed Heides ejendom, Galtrup
Maj	1879	Storstue på "Nørgaard", Øster Jølby
Sep.	1879	Søndervej, bygningen øst-vest m/skolestue, beboelse og stald
	1912	Udbygges med 6 alen nord-sydlig retning, og laden bygges om til legestue
	1949	Lærerbolig bygges (Borgen)
Okt.	1963	Modernisering af ældste fløj (1.kl og sløjdsal)
	1968	Lærerbolig på Ansgarsvej bygges
	1978	Pavillon lejes med to klasseværelser
Aug.	1984	Tilbygning af 185 m ² (to klasseværelser + gang)
	1988	Tilbygning af (310 m ²) fællessal + 3 klasseværelser
	1993	Ombygning af gl. musiklokale, samt tilbygning af (357 m ²) klasseværelse, musiklokale, formning, toiletter samt lærerværelse

Fortegnelse over lærere tilknyttet Øster Jølby Friskole

Kresten Nielsen	1861-83
A. Kr. Poulsen Dal	1863-65
N. P. Jespersen	1864-69
Søren Olsen	1869-75
P. Mortensen Bukh	1875-77
L. Peter Jensen	1877-85
Jens Kr. Kristensen	1885-88
Jens Hansen	1888-93
Peter Chr. Jørgensen	1893-94
Ole Jacobsen	1894-1922
Katrine Bårstrøm	1915-42
Sigurd Jørgensen	1942-46
Svend Rolighed	1946-52
Gunvor og Tage Mejniche	1952-85
Else Lund	1966-76
Jytte og Hans Petersen	1967-68
Chr. Vinter Ottesen	1968-72
Anni Heide	1977-90
Bente Iversen	1978-79
Jane Skovby	1979-85
Anders Skovby	1979-85
Ingrid Jacobsen	1982-83
Henning Poulsen	1983-91
Kirsten Haahr Overgaard	1983-
Jette Vestergaard	1985-87
Morten Overgaard	1985-
Johan Rickers	1985-86
Bjørn Hansen	1986-87
Jørgen Gummesen	1987-88
Lone Kirk	1987-88
Agnes Kortbek	1987-
Ib Andersen	1988-2000
Ejvind S. Thomsen	1990-2013
Anne Mette Jepsen	1991-2012
Hanne Thomsen	1992-2013
Kurt Thinggaard	1995-96
Lisbeth Frandsen	1995-96
Peter Møller Andersen	1996-2008
Rasmus Christensen	1997-2014

Klaus Nørgaard	2000-
Marie Ravn Nielsen	2008-2011
Thomas Boll	2011-
Sabrina Svenningsen	2013-
Sofie Munkholm	2013-2014

Børnehaveklasselærere

Ellen Bukh Pedersen	1972-73
Tove Gjørup Jensen	1973-75
Lis Sommerlund	1975-2000
Mette Nielsen	2000-2008
Malene Korsgaard	2008-

Gamle fotografier

Dokument, måske det tidligste sæt af "Love" for skolen

1879 - "Opkrævningsliste"

1911 - Familien Jacobsen med de forskellige nordiske flag

1890 - Friskolens elever med lærer Jens Hansen

1904 - Friskolens elever med lærer Ole Jacobsen

Drenge spiller pind på Søndervej

1927 - Udflugt med lastbil

1961 - Friskolens 100-års jubilæum